

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Michalová Lenka

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Důvody přeřazení žáků do
praktických škol očima učitelů
základních a praktických škol

Lenka Michalová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Michalová**
Osobní číslo: **H09184**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Důvody přeřazení žáků do praktických škol očima učitelů základních a praktických škol**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování:

Cílem mé práce bude zjistit důvody přeřazení žáků do praktických škol s porovnáním názorů učitelů základních a praktických škol. V teoretické části se pomocí odborné literatury budu zabývat praktickými školami, především čím se liší od základních škol, dále rozumovými schopnostmi žáků, poruchami učení a diagnostikou poruch učení, tedy vyšetření pedagogicko - psychologické poradny. Ve výzkumu použiji metodu kvalitativní - řízený rozhovor. Budu zjišťovat názory učitelů základních a praktických škol na přeřazování žáků do praktických škol. Počet respondentů bude 8-10 (4-5 učitelů základních škol a 4-5 učitelů praktických škol).

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČERNÁ, Marie. Lehké mozkové dysfunkce. Praha: Karolinum, 2002. 224 s. ISBN 80-7184-880-8. HRABAL, Vladimír. Pedagogicko psychologická diagnostika. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 198 s. ISBN 80-04-22149-1. HRABAL, Vladimír, Jr. Diagnostika: Pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky. Praha: Karolinum, 2004. 199 s. ISBN 80-246-0319-5. Kolektiv autorů. Kurs integrace dětí se speciálními potřebami. Praha: Portál, 1997. 210 s. ISBN 80-7178-206-8. KOCUROVÁ, Marie. Integrace žáků se specifickou poruchou učení. Praha: Univerzita Karlova, 2001. 229 s. ISBN 80-7290-060-9.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jana Křišťálová**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2012**

prof. PhDr. Petr Vošl, CSc.
děkan

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Soudenská 09
L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlašuji:

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně.

Veškeré literární prameny a informace, které jsem k práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odstavec 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli při vypracování této práce. Především bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Janě Křišťálové za podnětné připomínky a komentáře. Dále bych chtěla poděkovat pedagožkám ze Základní školy v Uhlířských Janovicích za čas, který mi věnovaly.

Anotace

Práce se zabývá přeřazováním žáků do praktických škol v kontextu českého školství. V teoretické části je popsán systém českého školství, rozumové schopnosti žáků, poruchy učení jako jedny z hlavních důvodů vedoucí k přeřazení žáka do praktické školy a diagnostika poruch učení. V praktické části je popsána situace přeřazování žáků do praktických škol ve městě Uhlířské Janovice; důraz je kladen na přístup pedagogických pracovníků.

Klíčová slova

Vzdělání, inteligence, poruchy učení

Annotation

This Bachelor thesis deals with students's reclassification into special schools in the context of Czech education. In the theoretical part is described system of Czech education, student's intellectual skills, learning disabilities as the main reasons to transfer student into practical school and diagnosis of learning disabilities. The practical part of this thesis describes the situation of reclassification students into special schools in Uhlířské Janovice. The emphasis is placed on the attitude of teaching staff.

Keywords

Education, Intelligence, Learning Disabilities

OBSAH

Úvod	10
1. Teoretická část	12
1.1 Základní školství.....	12
1.1.1 Základní školy praktické.....	13
1.2 Romští žáci.....	14
1.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	15
1.3.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.....	16
1.3.1.1 Cíle základního vzdělávání žáků s LMP dle RVP.....	17
1.3.1.2 Klíčové kompetence žáků s LMP dle RVP.....	18
1.3.1.3 Vzdělávací oblasti.....	18
1.3.1.4 Průřezová témata v RVP.....	21
1.2 Rozumové schopnosti.....	22
1.2.1 Inteligence.....	22
1.3 Poruchy učení.....	24
1.3.1 Dyslexie.....	24
1.3.2 Dysgrafie.....	25
1.3.3 Dysortografie.....	25
1.3.4 Diskalkulie.....	26
1.3.5 Dyspraxie.....	26
1.3.6 ADHD / ADD.....	27
1.4 Diagnostika poruch učení.....	30
1.4.1 Pedagogicko – psychologická poradna.....	30
1.4.2 Speciálně pedagogické centrum.....	31
1.4.3 Průběh vyšetření v pedagogicko – psychologické poradně.....	33
1.4.3.1 Vyšetření čtení.....	34
1.4.3.2 Vyšetření psaní.....	35
1.4.3.3 Vyšetření matematických schopností.....	36
1.4.3.4 Vyšetření úrovně sluchového vnímání.....	36
1.4.3.5 Zrakové vnímání.....	37

1.4.3.5 Pravolevá a prostorová orientace.....	38
1.4.3.6 Vyšetření řeči.....	38
1.4.3.7 Vyšetření časové posloupnosti.....	38
1.4.3.8 Lateralita.....	38
1.4.3.9 Chování a soustředění.....	39
1.5 Hraniční pásmo.....	40
1.6 Integrace žáků.....	41
2. Praktická část.....	42
2.1 Metoda a technika výzkumu.....	42
2.1.1 Kvalitativní výzkum.....	42
2.1.2 Sběr dat.....	43
2.2 Základní škola Uhlířské Janovice.....	44
2.3 Rozhovory s učitelkami ze Základní školy Uhlířské Janovice.....	47
2.4 Základní škola praktická a speciální Uhlířské Janovice.....	54
2.5 Rozhovory s učitelkami ze Základní školy praktické a speciální Uhlířské Janovice.....	56
2.6. Zhodnocení praktické části.....	61
3. Závěr.....	63
Použité zdroje.....	65
Seznam příloh.....	69

Úvod

Přeřazování žáků do praktických škol je zajímavým tématem a vybrala jsem si ho na základě osobní zkušenosti. A vypracování této práce beru jako příležitost do tohoto tématu hlouběji proniknout.

Rodič, který si vyslechl větu: „Doporučujeme vašemu dítěti přechod do praktické školy.“, nad touto větou nemávl rukou a nedal své dítě hned do praktické školy, ale hledal jiná řešení této situace. Praktické školy, dříve školy zvláštní, jsou z většiny zaplněny romskými dětmi. Rodič, jehož dítě je „bílé“, se jen těžko smíří s tím, že by jeho dítě vyrůstalo mezi romskými dětmi. Děje se tak i naopak. Rodiče romských žáků by své děti nejráději rovnou dávali do praktických škol, protože tam jsou mezi svými a nehrozí jim žádná diskriminace, rasismus ze strany „bílých“ spolužáků či dokonce rodičů. Praktické školy jsou u nás plné romských dětí a na základní škole potkáme z většiny děti „bílé“, pokud se nejedná o základní školy romské, které jsou jako běžné základní školy. Většina romských žáků by mohla bez problémů absolvovat základní školu a některým dětem, které chodí na základní školu se špatným prospěchem, by se mohlo dařit v praktické škole.

Chtěla bych upozornit, že tato práce se nebude zaměřovat výhradně na romské děti, ale všechny děti.

Ve své práci se chci zaměřit na skutečné důvody přeřazení žáků do praktických škol. Chtěla bych poukázat na problém v českém školství.

V teoretické části se budu věnovat českému školství, mimo jiné jakými změnami prošlo poslední dobou. Především se budu zajímat o praktické školy, čím se liší od základních škol, historií, výhradně pak školským zákonem, který se v roce 2005 změnil. Také bych se chtěla zaměřit na důležité dokumenty, které souvisí s vzděláváním jako je Rámcový vzdělávací program.

Dále se budu zabývat rozumovými schopnostmi žáků a poruchami učení. Ty jsou nejčastějším důvodem přeřazení žáků do praktických škol. A dále se budu věnovat diagnostice poruch učení, vyšetření pedagogicko – psychologické poradny, především jak toto vyšetření probíhá, jaké testy žáci podstupují apod.

Praktická část mé práce je výzkum, který probíhal na Základní škole a Praktické a

speciální škole v Uhlířských Janovicích. Toto město jsem si ke svému výzkumu vybrala záměrně, protože v dané lokalitě žiji a konkrétní školu jsem i já sama navštěvovala. Vím, jaká je zde situace, která se týká mého tématu.

V praktické části své práce jsem se zaměřila na názory učitelů základních a praktických škol. U učitelů základních škol jsem se dotazovala na situaci s přesunem žáků do praktické školy z hlediska toho, kdo je tam „posílá“, jaké problémy žák měl, zda důvodem přeřazení byly vzdělávací, výchovné či jiné problémy, v kterém ročníku žák odešel a zda předtím už ročník opakoval. Důležité je zda si učitel myslí, jestli by žák měl možnost dochodit základní školu nebo pro něj opravdu bylo výhodné odejít do školy praktické.

Naopak v praktických školách jsem se zaměřila na to, jaký názor mají z pohledu těch, kdo žáka „přijímá“.

Učitelé jsou důležitou osobou, co se týče vzdělávání žáků. Proto jsem se s otázkami k mé práci obrátila právě na ně. Každý den jsou se svými žáky v kontaktu a mají vliv na jejich vzdělávání a výchovu.

Nesmíme samozřejmě opomenout vliv rodičů. Protože rodiče jsou nejdůležitějším článkem ve výchově a vzdělávání a záleží na nich více než na učitelích. Rodiče pro své děti chtějí to nejlepší, i když to může být na úkor toho, co si přeje dítě a co je pro něj ve skutečnosti dobré.

1. Teoretická část

V životě každého dítěte je vzdělávání důležitou součástí. Téměř každé dítě projde základním vzděláním. Na jedné straně mu slouží k rozvíjení, vytváření dovedností, ale i formování osobnosti a sociálních vztahů, ale na druhé straně pro něj přináší velkou zátěž, kterou musí zvládnout. Pro některé děti je velký problém tuto zátěž zvládnout, proto by jim škola měla vyjít co nejvíce vstříc. Je potřeba porozumět jejich individuálním potřebám na každé z jejich vývojových úrovní.

Žák by si měl uvědomit, že se učí pro sebe, že to je jeho budoucnost, kterou tím, jak se učí, ovlivní.

1.1 Základní školství

Český vzdělávací systém vychází ze školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů) a dalších vyhlášek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT). MŠMT je zodpovědné za vzdělávací politiku a prostřednictvím České školní inspekce by mělo kontrolovat zda vše probíhá dle zákonů.

Základní vzdělávání se v České republice uskutečňuje na základní škole a trvá devět ročníků. V rámci výuky žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je možný i desetiletý vzdělávací program. Základním vzděláním prochází v České republice každé dítě ve věku 6 - 15 let. Žáci plní povinnou školní docházku, která je od roku 1995 devítiletá.

Pokud žák ve školním roce neprospěl musí ročník opakovat. Opakováním ročníku nedochází k prodloužení délky povinné školní docházky (žák tedy může ze školy vyjít už v sedmém nebo osmém ročníku). V minulosti platilo, že žák, který dvakrát propadl na prvním stupni školy, odcházel v mnoha případech do tehdejší školy zvláštní (dnes základní školy praktické). Současný školský zákon to ale neumožňuje. Na každém stupni školy může žák propadnout pouze jednou.

Povinnou školní docházku mohou žáci plnit i tzv. domácím vzděláváním, které je od

1. ledna 2005 uzákoněno jako jedna z forem individuálního vzdělávání pro žáky prvního stupně základní školy. Vyučující, tedy rodič nebo jiná osoba, musí mít ukončené vzdělání s maturitou a je potřeba mít posudek z pedagogicko – psychologické poradny. Žák je dvakrát ročně přezkoušen ze všech předmětů, tedy i z tělesné výchovy. Toto přezkoušení probíhá na základní škole. Vzdělávání žáků na druhém stupni základní školy je od 1.9. 2007 ověřováno. Vyučující nebo rodič musí předložit ukončené bakalářské studium.

Samostatně lze zřizovat základní školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami základní školy praktické a základní školy speciální.

Základní vzdělávání je v ČR bezplatné.

Cílem českého školství je vytvořit školní prostředí, které by poskytovalo rovné příležitosti všem ke vzdělávání.

Za zásadní cíle vzdělávání se dá tedy považovat:

- rovný přístup ke vzdělávání,
- zohlednění vzdělávacích potřeb jednotlivce,
- bezplatné základní nebo střední vzdělávání,
- možnost vzdělávání po dobu celého života.¹

1.1.1 Základní školy praktické

Dříve se základní školy praktické nazývaly zvláštní školy. Podle školského zákona z roku 1984 to byly školy pro žáky s lehkým mentálním postižením. Tento zákon byl nahrazen zákonem 561/2004 Sb., účinným od roku 2005, který tuto kategorii škol formálně zrušil. Školy pro žáky s lehkým mentálním postižením se nyní nazývají základní školy praktické.

Před přijetím školského zákona v roce 2005 byly základní školy označovány jako

¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In Sbíрка zákonů Česká republika. 2004, částka 190. Dostupné z WWW:<<http://aplikace.msmt.cz/HTM/PKT0602senatspodpresidenta.htm>>.

„běžné“ základní školy, nyní se do této kategorie řadí i základní školy praktické.

Přívlastek „praktická“ často není součástí oficiálního názvu školy, protože jak bylo zmíněno, patří do kategorie „základních škol“ dle zákona.

Žáci se v praktické škole učí podle přílohy k Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání, která upravuje vzdělávání žáků s lehkým mentální postižením. Respektuje sníženou úroveň rozumových schopností žáků, jejich fyzické i pracovní možnosti a předpoklady.

1.1.2 Romští žáci

Cílem změny zákona bylo také odstranit diskriminaci a segregaci romských dětí ve školství.

13. listopadu 2007 Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že segregace romských dětí ve školách určených pro děti s mentálním postižením (tzv. praktických školách) představuje nezákonnou diskriminaci a je porušením Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod.²

Oficiální zrušení zvláštních škol mělo zrovnoprávnit vzdělávání pro všechny děti, takže tím měly být zrušeny formální překážky mezi absolvováním jakéhokoli druhu základní školy a tedy dále možnost pokračovat ve studiu na střední škole zakončené maturitou. Vláda později uznala, že přejmenování bývalých zvláštních škol nezměnilo jejich povahu. Školy praktické jsou totožné s bývalými zvláštními školami, jelikož poskytují stejné vzdělání. Problém je, že v těchto školách jsou romské děti zastoupeny v nadměrném počtu, než odpovídá možnému počtu dětí s mentálním postižením v jakékoli populaci. Průzkum MŠMT ukázal, že každý třetí romský žák je považován za lehce mentálně postiženého. Lehké mentální postižení je diagnostikováno u dětí, které mají speciálně vzdělávací potřeby.

Tento termín “ speciálně vzdělávací potřeby” se užívá ve školském zákoně a týká se

² *Evropské centrum pro práva Romů* [online]. 2009 [cit. 2012-01-02]. Přetrvávající segregace romských dětí v českém vzdělávacím systému. Dostupné z WWW:<<http://www.errc.org/cms/upload/media/03/79/m00000379.pdf>>.

žáků se:

- a) zdravotním postižením
- b) zdravotním znevýhodněním
- c) sociálním znevýhodněním.³

Za sociální znevýhodnění se považuje rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy. Do této kategorie spadá i většina Romů. A právě kvůli tomuto jsou romské děti často posílány do praktických škol.

Sociokulturně znevýhodňující prostředí je „*takové sociální a kulturní prostředí, které dítěti znesnadňuje zapojení do hlavního vzdělávacího proudu*“. Jsou to děti, které jejich rodina nepodporuje (není schopna, nebo nechce podporovat) ve školních aktivitách a školní přípravě; vztah rodiny ke vzdělání je vlažný či dokonce záporný; rodina nezajišťuje děti po materiální stránce; rodina žije spíše na okraji společnosti nebo je sociálně vyloučená; rodina má jiné kulturní vzorce, než má většinová společnost; v rodině je užíván jiný jazyk než vyučovací (v případě Romů se jedná o romský etnoлект češtiny).⁴

Cílem MŠMT je, aby co nejvíce dětí zůstalo na běžných základních školách. Školy by měly porozumět potřebám dětí, které pocházejí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

1.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Je důležité zmínit rámcový vzdělávací program (dále uváděno RVP) v souvislosti s českým školstvím a to především v souvislosti s praktickými školami. Chtěla bych poukázat na systém, podle kterého se děti v praktických školách vzdělávají, abychom si mohli udělat představu, čím se liší vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

³ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In Sbírka zákonů Česká republika. 2004, částka 111, s. . Dostupné z WWW:<<http://aplikace.msmt.cz/HTM/PKT0602senatspodpresidenta.htm>>.

⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy[online]. 2006.[cit. 2012-01-03] Koncepce (projekt) včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání. Dostupné z WWW:<<http://aplikace.msmt.cz/PDF/INtextkonceptevcasnepece.pdf>>.

(dále uváděno LMP) od vzdělávání na běžných základních školách.

V následující kapitole budu proto převážně čerpat z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Po přijetí nového školského zákona byly vydány nové rámcové vzdělávací programy.

Rámcový vzdělávací program je státní dokument, který stanovuje rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání. Tyto normy jsou závazné, podle nich si jednotlivé školy vytvářejí svůj školní vzdělávací program. Existuje k němu příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, který je adaptovaný na potřeby a vzdělávací schopnosti žáků s lehkým mentálním postižením, tedy pro žáky v praktických školách.

1.3.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále uváděno RVP ZV) definuje mentální postižení jako: snížení rozumových schopností, vzniklé v důsledku organického poškození mozku nebo nedostatečnosti mozkových funkcí, projevuje se sníženou úrovní kognitivních procesů, odlišným vývojem některých psychických funkcí a nižší sociální adaptabilitou.⁵

Žáci, kteří z důvodu snížení úrovně rozumových schopností se nemůžou vzdělávat dle RVP ZV se vzdělávají právě pomocí této přílohy.

Děti s lehkým mentálním postižením dosahují zralosti v pozdějším věku, proto je pro ně přizpůsobeno i vzdělávání, především na 1. stupni. Tyto děti jsou opožděny z hlediska sociálního, psychického a fyzického vývoje, mají rozdílné rozumové schopnosti a

⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravující s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani_p_ostizeni.pdf>. ISBN 80-87000-02-1.

schopnosti učení, takže se k nim musí přistupovat individuálně. V tomto období se klade důraz na to, aby si žáci zvykli na nové prostředí, nový styl práce, upevňování hygienických návyků a vytváření sociálních návyků. Na 2. stupni se klade důraz na získávání vědomostí, rozvíjení dovedností a návyků, které vedou ke zvýšení kvality osobního života a později v profesní kariéře. Je tedy větší důraz kladen na rozvíjení sociálních a komunikačních schopností a vytváření praktických dovedností.

1.3.1.1 Cíle základního vzdělávání žáků s LMP dle RVP

Ve vzdělávání žáků s LMP je možné a žádoucí naplňovat stejné cíle, které jsou uvedeny v RVP ZV, ale za podmínek uplatňování přístupů, metod a forem, odpovídajících vývojovým a osobnostním zvláštnostem žáků.

1. Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení,
2. Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
3. Vést žáky k všestranné a účinné komunikaci,
4. Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých,
5. Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako samostatné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti,
6. Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě,
7. Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný,
8. Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,
9. Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní

a profesní orientaci.⁶

1.3.1.2 Klíčové kompetence žáků s LMP dle RVP

„Smyslem a cílem vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je jejich vybavení souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná a umožní jim efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích.“⁷

Kompetence:

- k učení
- k řešení problému
- komunikativní
- sociální a personální
- občanské
- pracovní.⁸

1.3.1.3 Vzdělávací oblasti

Dále jsou v RVP uvedeny Vzdělávací oblasti, je to vlastně rozdělený vzdělávací obsah základního vzdělávání pro žáky s LMP. U těchto vzdělávacích oblastí jsem stručně uvedla čím se zabývají, v RVP jsou více rozepsány a je u nich uvedena charakteristka a jejich cílové zaměření a vyučované předměty, popřípadě další informace.

⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání upravující s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z WWW:<http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani_posti_zeni.pdf>. ISBN 80-87000-02-1.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

Vzdělávacích oblastí je devět:

- Jazyk a jazyková komunikace - vzdělávací oblast má stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu, rozvíjí u žáků osvojení a správné používání ústní i písemné podoby spisovného jazyka. Žáci se učí vnímat různá sdělení, rozumět jim a reprodukovat je.
- Cizí jazyk - cílem výuky je, aby žáci získali základ komunikace v cizím jazyce především v oblasti jeho zvukové podoby, přednostně v anglickém jazyce, jedná se o osvojování jednoduchých sdělení a základů pravidel komunikace v běžných každodenních situacích, se kterými se žáci mohou setkat.
- Matematika a její aplikace – tato vzdělávací oblast je založena na praktických činnostech, sleduje využití matematických dovedností v běžném životě, posiluje schopnost logického myšlení a prostorové představivosti, žáci si osvojují základní matematické pojmy a symboly, matematické postupy a způsoby jejich využití, učí se přesnosti a uplatňování matematických pravidel, používání kalkulátoru a matematických výukových programů.
- Informační a komunikační technologie - zahrnuje základy práce s osobním počítačem a základním programovým vybavením, zejména textovým editorem, práci se soubory, dostupnými výukovými a vzdělávacími programy (jako nadstandardní učivo je možno zařadit práci s webovým prohlížečem a elektronickou poštou).
- Člověk a jeho svět - rozvíjení základních poznatků žáka o životě společnosti, o živé a neživé přírodě a jejich významu pro člověka, vychází z prvotních zkušeností, znalostí a vědomostí žáka, z místa, kde žije, žák se učí nové znalosti a dovednosti uplatňovat v běžném životě.
- Člověk a společnost - seznamuje žáky s historií našeho národa a

s významnými událostmi světových dějin, učí je poznávat a vážit si hodnot kulturního dědictví, objasňuje principy existence a fungování demokratické společnosti.

- Člověk a příroda - žáci získávají základ pro pochopení a porozumění přírodních zákonitostí a poznatků, které mohou uplatnit v praktickém životě, seznamuje je s vlivy lidské činnosti na stav životního prostředí a závislost člověka na přírodních zdrojích, učí žáky využívat přírodovědné znalosti ve prospěch ochrany přírody.
- Umění a kultura - přispívá ke kultivaci osobnosti žáka tím, že dává prostor pro uplatnění jeho tvořivých schopností a zprostředkovává mu umělecké zážitky prostřednictvím vlastní tvorby; ve výuce je možné přiblížit žákům hudební i výtvarné umění.
- Člověk a zdraví - učí žáky pochopení zdraví jako vyváženého stavu tělesné a duševní pohody, umožňuje jim rozvíjení fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a poznání vlastních omezení, pochopení hodnoty zdraví, smyslu zdravotní prevence i problémů spojených s poškozením zdraví a uvědomění si povinnosti péče o své zdraví v přiměřené míře věku a schopnostem.
- Člověk a svět práce – je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí, která zahrnuje nejen manuální činnosti, ale i činnosti rozvíjející klíčové kompetence, které vedou žáky k získání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech lidské činnosti. Vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci a přispívá tak k vytváření životní a profesní orientace žáků, k budoucímu pracovnímu zařazení a k uplatnění v dalším životě.⁹

⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání upravující s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z WWW:<http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani_p_ostizeni.pdf>. ISBN 80-87000-02-1.

1.3.1.4 Průřezová témata v RVP

V RVP jsou ještě průřezová témata, která bych chtěla jen zmínit. Jsou to:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova¹⁰

¹⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání upravující s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z WWW:<http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani_postizeni.pdf>. ISBN 80-87000-02-1.

1.2 Rozumové schopnosti

Můžeme se setkat s pojmem intelektové schopnosti.

Speciální označení užívané zpravidla v podobě primární rozumové schopnosti. Rozumí se jimi bazální, hypotetické schopnosti tvořící základní inteligenci. L. L. Thurstone jich určil sedm: verbální, schopnost produkování slov, numerické, prostorové, paměťové, percepční a usuzovací.¹¹

J. P. Guilford systematicky rozdělil schopnosti do tří dimenzí:

- Dimenze vnímání
- Dimenze psychomotoriky
- Dimenze inteligence¹²

1.2.1 Inteligence

Existují různé definice inteligence. W. Stern chápal inteligenci jako obecnou schopnost psychického přizpůsobení se člověka novým životním podmínkám a úkolům.

H. J. Eysenck stanovil znaky inteligentního chování:

dobrá orientace a dobré myšlení

ostré vnímání a dobrá paměť

koncentrované zaměření na daný objekt činnosti s pružným, rychlým a správným myšlením.

Dá se tedy říci, že inteligence je obecná rozumová schopnost. Není to jedna vlastnost ale soubor vlastností, které se projevují při řešení nového problému nebo neobvyklých situacích, které nejde řešit běžným, navyklym způsobem a je ze 70% vrozená a z části

¹¹ PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. s. 224. ISBN 80-7178-772-8.

¹² NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995. s.232. ISBN 80-200-0525-0.

získaná. Souvisí s učením a nejvíce se rozvíjí do 6-7 let.

Od začátku 20. století se v psychologii uplatňuje měření inteligence pomocí „testů inteligence“.

Základem testu jsou úkoly, které vyžadují verbální a výkonnové reakce. Jedná se o mentální výkony, které jsou ohodnoceny skórem, díky kterému se pak dá vypočítat inteligence.

Inteligence je vyjádřena inteligenčním kvocientem (IQ). To je poměr mezi mentálním a chronologickým věkem.

Mentální věk vyjadřuje skutečnou úroveň dosaženého mentálního (intelektového) vývoje). Intelekt je souhrn duševních schopností. Jeho základem jsou vrozené vlohy a vyvíjí se zráním, učením v konkrétních životních podmínkách v procesu kognitivní socializace.¹³

Chronologický věk je věk skutečný.

Vzorec výpočtu IQ:

$$\mathbf{IQ = (Mentální věk / Chronologický věk) \times 100}$$

¹³ PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. s. 324. ISBN 80-7178-772-8

1.3 Poruchy učení

Specifické poruchy učení spadají do oboru speciální pedagogiky.

„Poruchy učení jsou souhrnným označením různorodé skupiny poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání. I když se porucha učení může vyskytnout souběžně s jinými formami postižení (jako např. smyslové vady, mentální retardace, sociální a emocionální poruchy) nebo souběžně s jinými vlivy prostředí (např. kulturní zvláštnosti, nedostatečná nebo nevhodná výuka, psychogenní činitele), není přímým následkem takových postižení nebo nepříznivých vlivů.“¹⁴

V české literatuře není přesně definována terminologie specifických poruch učení. Můžeme použít výrazů: vývojové poruchy učení, specifické poruchy učení nebo specifické vývojové poruchy.¹⁵

Do poruch učení spadá dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie a ADHD. Dále se můžeme setkat i s pojmy dysmúzie a dyspinxie.

Předpona *dys-* znamená nějaký rozpor. Dysfunkce je špatná funkce.

U dítěte se ve většině případů neobjevuje jen jedna porucha ale i další, které spolu souvisí.

1.3.1 Dyslexie

Nejčastěji se vyskytující specifickou poruchou je dyslexie.

Porucha postihuje čtení a to především rychlost, správnost a techniku čtení a dítě má také problémy porozumět textu.

Rychlost – dítě má problém rozluštit jednotlivá písmena a hláskuje. Dítě dlouho slabikuje, nebo čte zbrkle a domýšlí slova.

¹⁴ MATĚJČEK, Z. *Dyslexie – specifické poruchy učení*. Praha: Jinočany H & H, 1995. s. 269. ISBN 80-857-87-27 str. 24.

¹⁵ POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. s. 303. ISBN 80-717-815-17.

Chybovost – nejčastěji to jsou záměny písmen, které si jsou tvarově podobná (např. b-d-p), zvukově podobná (např. t-d) nebo ale i zcela nepodobná.

Technika čtení – zde se můžeme setkat s tzv. dvojím čtením. Dítě si přečte slovo potichu a poté ho vysloví nahlas.

Porozumění – dítě by mělo rychle a hbitě dekódovat, mělo by z jednotlivých písmen přečíst slovo a porozumět textu.¹⁶

1.3.2 Dysgrafie

Dysgrafie je specifická porucha psaní, která postihuje grafickou stránku písemného projevu, tj. čitelnost a úpravu.

Dítě nedokáže napodobit tvar písmen, jejich řazení a spojení hlásky a písmena. Dítě má problém zapamatovat si písmena a zaměňuje ta písmena, která si jsou podobná. Problémy mu také dělá udržet velikost a tvar písmen. Píše pomalu, namáhavě a špatně drží psací náčiní. Napsaný text je těžce čitelný.¹⁷

1.3.3 Dysortografie

Je specifická porucha, která postihuje pravopis ve dvou oblastech. Projevuje se zvýšeným počtem specifických dysortografických chyb a kromě toho obtížemi při osvojování gramatického učiva a aplikaci gramatických jevů.

Specifické dysortografické chyby:

- Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek.
- Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni.

¹⁶ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

¹⁷ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 1994. s. 196. ISBN 80-852-677-64.

- Rozlišování sykavek.
- Vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena nebo slabiky.
- Hranice slov v písmu.¹⁸

1.3.4 Dyskalkulie

Dyskalkulie je specifická porucha učení, která zapříčiňuje problémy dítěti naučit se matematickým dovednostem.

„Dítě s dyskalkulí má obtíže při osvojování matematických pojmů, chápání a provádění operací. Často si osvojuje početní spoje pouze na základě paměti a v případě, že paměť selže, dopouští se „neobvyklých chyb“ ($2 : 4 = 8$). Neúměrně dlouho setrvává na počítání pomocí prstů (např. ve 4. ročníku při počítání do deseti). Jindy je porušena matematická logika a dítě nechápe základní postupy. V případě grafomotorické poruchy nezvládá rýsování v geometrii.“¹⁹

V posledních letech se stále ukazují souvislosti mezi dyslexií a dyskalkulí.

1.3.5 Dyspraxie

Je specifická porucha učení, která postihuje schopnost vykonávat složité úkoly.

Děti s dyspraxií jsou považovány za nešikovné, jejich pohyby jsou nekoordinované, mají obtíže při malování, psaní, ale i střihání nůžkami, jsou neobratné v tělocviku, neumějí házet míčkem.²⁰

Specifických poruch učení je více. Ještě např. dysmúzie, což je porucha související s hudebními schopnostmi, dyspinxie je porucha charakteristická nízkou úrovní kresby.

¹⁸ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

¹⁹ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7. str.44.

²⁰ POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. s. 303. ISBN 80-717-815-17.

Tyto poruchy však vážně neohrožují vzdělávání žáků.

Mezi silné stránky jedinců s dyslexií (a se specifickými poruchami učení obecně) patří kreativita, logické myšlení nebo úkoly konstrukční povahy. Často se u nich projevuje nadání v oblasti strojírenství, programování počítačů, umění, modelování či designu.²¹

1.3.6 ADHD / ADD

ADHD v angličtině: *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*, v češtině: porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou.

Definice ADHD je: vývojová porucha charakteristická věku dítěte, ale s nepřiměřeným stupněm pozornosti, hyperaktivity a impulzivity.

ADHD se projevuje třemi základními příznaky, jak už bylo zmíněno jedná se o poruchy pozornosti, impulzivitou a hyperaktivitu.

U jedinců, trpící ADHD, což je porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou, je spojeno riziko, že se stanou rizikovou skupinou z hlediska antisociálního chování. Hyperaktivitou trpí převážně chlapci.

Znaky dětí trpících ADHD s hyperaktivitou:

- vypadají, že jsou neustále v pohybu (vrtí se, mají tendenci pořád něco dělat s rukama a nohama, hrají si s něčím atd.)
- jsou impulzivní a neumí se ovládat (např. při lezení na strom si neuvědomují, že můžou spadnout; vjíždí na kole do silnice, aniž by se rozhlédly, mluví aniž by nejdříve promyslely, co chtějí říci apod.)
- problémy s přechodem k jiné činnosti
- komunikační obtíže
- většinou jsou sociálně nevyzrálé.

²¹ PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. s. 324. ISBN 80-7178-772-8.

Dalšími příznaky ADHD mohou být: snížené výkony ve škole, agresivita, nepodřizování se autoritám a uznávaným pravidlům, agresivní řešení problémů nebo problémy s navazováním kontaktů, výkyvy nálad apod.

Existuje skupina jedinců, kteří trpí ADD – v ang. *attention deficit disorder* (prostá porucha pozornosti), u kterých se neobjevuje impulzivita a hyperaktivita. U těchto dětí učitelé uvádějí tzv. denní snění, pomalost při provádění kognitivních operací a problémy v navazování kontaktů. Na rozdíl od ADHD je u těchto dětí problém zaměřit pozornost na určitou činnost. Děti s touto poruchou je méně, ale častěji trpí poruchami učení. Tyto děti ve škole nezlobí a nevyrušují.

Projevy dětí s poruchou pozornosti:

- problémy se samostatnou prací a jejím výkonem
- při hře, určitém úkolu neudrží pozornost
- nesoustředí se na detaily, dělají chyby, při úkolu dělají i jiné činnosti
- dělají zbrklé a chybné závěry
- často je něco rozptyluje
- nemají rády úkoly, při kterých se vyžaduje nějaké úsilí a trpělivost.

Další skupinou jedinců je těch, co trpí ADHD s agresivitou. Je pro ně typická hádavost, nesnášenlivost a antisociální chování, jako jsou např. rvačky, krádeže atd. Tito jedinci vyrůstali většinou v dysfunkční rodině.²²

Vedle hyperaktivity existuje i pojem hypoaktivita. Děti trpící hypoaktivitou se vyznačují pasivitou, jsou pomalé, nezvládají včas plnit úkoly a jsou často ve všem poslední.

Některé znaky dětí s hypoaktivitou:

- náladovost

²² ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

- velmi pomalé pracovní tempo
- stydlivost
- snížené sebevědomí
- jsou velmi citlivý na kritiku
- málo hovorní.

1.4 Diagnostika poruch učení

Diagnostika poruch učení může probíhat na dvou místech, v pedagogicko – psychologické poradně a ve speciálně pedagogickém centru.

1.4.1 Pedagogicko – psychologická poradna

Diagnostiku poruch učení provádí specializovaná školská poradenská pracoviště. Jedná se o pedagogicko – psychologické poradny (dále uváděno PPP) a speciálně pedagogická centra (dále uváděno SPC).

PPP jsou zřízeny podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Její činnost je legislativně zakotvena ve:

- Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních,
- Vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění.

Obecně jsou poradenské služby zajišťovány:

- odbornými pracovníky školských poradenských zařízení, tedy PPP a SPC
- poradenskými pracovníky škol (výchovný – kariérový poradce, školní metodik prevence, školní psycholog/školní speciální pedagog) a dále pracovníky, kteří se podílejí na poradenských službách a vytvářejí konzultační tým pro poskytování služeb ve škole.²³

²³ *Pedagogicko psychologická poradna Středočeského kraje* [online]. 2008 [cit. 2012-02-13]. Charakteristika zařízení. Dostupné z WWW:<<http://www.pppstredoceska.cz/onas.php>>.

V pedagogicko – psychologických poradnách spolupracují psychologové a speciální pedagogové, kteří dále mohou spolupracovat s odbornými lékaři.

Ve vzdělávacím systému tvoří pedagogicko – psychologické poradenství a SPC podpůrný článek služeb, které poskytují školy nebo školská zařízení. Je poskytováno žákům (dětem) od 3 let do ukončení střední školy, resp. vyšší odborné školy, dále je poskytováno jejich zákonným zástupcům, učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům.

PPP pomáhá řešit výchovné a výukové problémy dětí předškolního, školního a adolescentního věku (děti a mládež zpravidla ve věku od 3 do 19 let(21let)). Zajišťuje odborné psychologické a speciálně – pedagogické služby dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám, předškolním a školským zařízením, a to v otázkách osobnostního, sociálního, vzdělávacího a profesního vývoje dětí a mládeže.

PPP poskytuje diagnostickou, intervenční, reedukační, terapeutickou a psychokorektivní péči a poradenství zvláště dětem a mládeži s vývojovými a výchovnými problémy či výukovými obtížemi, zajišťuje psychologické poradenství při volbě vzdělávací a profesní dráhy, v náročných životních situacích a obdobích.

Zpracovává odborné podklady pro správní rozhodnutí a vzdělávací opatření v případech stanovených školskými předpisy; poskytuje informační a metodickou pomoc školám, pedagogickým pracovníkům (zejména výchovným poradcům); podílí se na aktivitách souvisejících s prevencí sociálně patologických jevů.²⁴

Dítě v PPP projde speciálněpedagogickým vyšetřením.

Vyšetření se provádí u dětí, které již zahájili povinnou školní docházku. Je ale možné i vyšetření dětí, které ještě do školy nechodí, z důvodu odkladu povinné školní docházky.

1.4.2 Speciálně pedagogické centrum

Vedle PPP, se můžeme setkat i se speciálně pedagogickými centry.

²⁴*Pedagogicko psychologická poradna Středočeského kraje* [online]. 2008 [cit. 2012-02-13]. Charakteristika zařízení. Dostupné z WWW:<<http://www.pppstredoceska.cz/onas.php>>.

SPC je poradenské zařízení, které poskytuje bezplatně poradenské služby, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo jiných školských zařízeních.

V souladu se zákonem č. 561/2004 Sb. a vyhláškou č. 72/2005 a č. 73/2005 je SPC určeno jako školské poradenské zařízení oprávněné začleňování zdravotně postižených dětí a žáků do vzdělávacího procesu.

SPC nabízí tyto služby: poradenskou a diagnostickou péči, pomoc při vřazení dítěte do vhodného vzdělávacího zařízení, pravidelnou speciálně pedagogickou péči, logopedickou péči, pomoc při dalším zařazení žáků po ukončení školní docházky, pomoc při získávání sociálních výhod a finančních příspěvků a spolupráci při vytváření individuálních učebních plánů.

Cílovou skupinou SPC jsou děti nebo žáci od narození do ukončení docházky do základní, praktické nebo speciální školy se speciálně vzdělávacími potřebami, jejich rodiče, pedagogové, asistenti pedagogů a studenti.

Můžeme se setkat se SPC, které jsou zaměřeny na děti a mládež tělesně postižené, zrakově postižené, autisty, nebo se zaměřením na děti a mládež s vadami řeči apod.

K činnosti SPC patří:

- depistáž,
- provádění komplexní pedagogické a psychologické diagnostiky dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- rozvíjení a využívání kompenzačních a reedukačních smyslů,
- výcvik prostorové orientace,
- příprava a výuka čtení a psaní Braillova písma,
- nácvik práce s optickými pomůckami,
- rozvíjení komunikačních dovedností a sebeobsluhy,
- náprava grafomotorických obtíží,
- rozvíjení cvičení předcházející poruchám učení,
- logopedická náprava.²⁵

²⁵ *Speciálně pedagogické centrum* [online]. [cit. 2012-02-20]. Činnost SPC. Dostupné z WWW: <<http://www.mshorackova.cz/index.php/spc>>.

SPC spolupracuje s rodiči, se školskými zařízeními, které dítě nebo žák navštěvuje, se Střediskem rané péče, s Centrem zrakových vad, s dalšími SPC ČR, Ústavu sociální péče, s odbornými lékaři a pediatry, s rehabilitačními pracovníky, se studenty středních a vysokých škol, s PPP i s obvodními úřady.

1.4.3 Průběh vyšetření v pedagogicko – psychologické poradně

Pokud učitel u dítěte zpozoruje nějaké problémy, navrhne mu vyšetření v PPP, popř. v SPC. K vyšetření může dítě doporučit také rodič nebo zákonný zástupce, ale i lékař. V případě navrhnutí na vyšetření učitelem je nutné mít souhlas rodiče, který bude souhlasit s vyšetřením. Pokud se rodič rozhodne k vyšetření, tak není povinen informovat učitele dítěte o výsledku vyšetření.

Objednání se provádí telefonicky nebo osobně. Čas objednání závisí na momentální situaci PPP. Nejdelší termín objednání je přibližně dva měsíce.

V PPP se zjišťuje úroveň verbální a neverbální inteligence se zaměřením na rozbor nerovnoměrných výkonů žáka. Součástí diagnostiky je anamnéza zaměřená na dítě, jeho rodiče a sourozence.

Anamnéza tvoří základní souhrn informací. Anamnestické údaje mohou být získány dotazníkem či položeným rozhovorem s rodiči. Kromě vývoje dítěte a jeho obtíží si anamnéza všímá také charakteristik osobnosti dítěte, např. jak reaguje na překážky, jaký má vztah ke svému sociálnímu prostředí a ke škole, ke vzdělání obecně, jak je motivováno a míra motivace nebo jeho temperament. U rodiny se sledují základní charakteristiky, její výchovný styl a vztah k dítěti, vzájemné působení rodiny a školy. Sledují se oba rodiče, jejich vzdělání, věk, dědičné zatížení, komunikace mezi oběma rodiči. Dále se zjišťují informace o sourozencích. Jejich počet, věk, případné problémy, vztahy mezi sourozenci a vztah k rodičům.²⁶

Matka dítěte by měla popsat průběh těhotenství a porodu, jaké nemoci dítě během života prodělalo (zvláště závažná onemocnění). Dále jsou důležité údaje o vývoji řeči,

²⁶ *Rozbor systému výchovného poradenství.* [online]. Praha, 2006 [cit. 2012-01-13]. Dostupné z WWW:<<http://www.proequality.cz/res/data/001/000185.pdf>>.

motoriky a zájmech dítěte.²⁷

Pracovník PPP při vyšetření spolupracuje s učitelem dítěte. Učitel je v tomto případě v náročné situaci, protože úspěch dítěte ve škole souvisí s možnostmi a nadáním žáka, ale také na jeho pedagogických schopnostech. Pracovník PPP a učitel by měli společně najít příčiny neúspěchu dítěte.²⁸

Rozhovor s rodiči, učitelem a dítětem jsou tzv. nepřímé zdroje diagnostických informací. Za přímé zdroje se považuje samotné vyšetření, které zahrnuje jednotlivé testy dle problému dítěte.

Testy, které vyšetření obvykle zahrnuje: inteligenční test, zkouška čtení, zkouška sluchové analýzy a syntézy, zkouška zrakové a sluchové diferenciací, zkouška psaní – diktát, opis, popř. početní zkouška, zkouška laterality a další jiné specifické zkoušky. Testy se odvíjí od povahy problému.

Po vyšetření následuje vyhodnocení a konzultace výsledků s rodiči. U této konzultace dítě může být ale z určitých důvodů nemusí být přítomno. Rodičům jsou navržena řešení, jak by se mělo jejich dítě zlepšit. A pokud je dítě přítomno, tak zde důležitou roli hraje jeho motivace, která by měla vést k zlepšení jeho výsledků.

1.4.3.1 Vyšetření čtení

Sledují se základní charakteristiky čtenářského výkonu: rychlost, správnost, technika čtení a porozumění. Kvalitativní i kvantitativní hledisko.

Jsou používány standardizované texty, které mají různou obtížnost. Při vyšetření se zapisuje podrobně průběh vyšetření na záznamový list. Dítě čte tři minuty, zaznamenává se počet slov přečtených chybně i správně. Rychlost 60 – 70 slov za minutu se označuje jako sociálně únosné čtení. Této rychlosti děti dosahují zpravidla na konci druhé třídy základní školy. Mimo počet chyb se zaznamenává i kvalita chyb a způsob čtení. Za defektní čtení je považováno 6 – 10 % slov chybně. A dále důležitým poznatkem kvality

²⁷ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

²⁸ POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. s. 303. ISBN 80-717-815-17.

čtení je porozumění zadanému textu. Dítě by mělo samostatně převyprávět obsah přečteného a odpovídat na otázky ohledně čteného.²⁹

U některých chyb, kterých se dítě dopustí, si můžeme všimnout z jakého důvodu se jich dítě dopouští, může to být z únavy nebo z nepřiměřeného soustředění apod. Hláskování a neschopnost spojovat hlásky do slabik může být způsobeno nedostatečným rozvojem sluchové syntézy řeči, záměna čtených písmen může být způsobena nedostatečnou zrakovou percepcí tvarů, častou chybou je také přehazování písmen ve slově a tendence číst zprava doleva, což může mít souvislost s lateralitou apod.³⁰

1.4.3.2 Vyšetření psaní

Při vyšetření psaní se hodnotí hledisko grafické, pravopisné a obsahové stránky, přičemž všechny oblasti se vzájemně ovlivňují.

Opis – dítě by mělo zvládnout tvar písmen a jejich uspořádání ve slově, popř. věty

Přepis – dítě, stejně jako při opisu, by mělo zvládnout napsat správný tvar písmen a navíc musí zvládnout vztah mezi tiskacími a psacími písmeny.

Diktát – dítě má mít vyvinutou sluchovou i zrakovou percepci, grafomotoriku, spojení hláska – písmeno a aplikaci gramatických pravidel.

Sloh – ukazuje dovednost samostatného písemného projevu a zároveň zvládnutí grafické a pravopisné stránky.³¹

Při psaní se sleduje komolení slov, nedodržování diakritických znamének, nerozlišování mezi měkkými a tvrdými slabikami (di/dy, ti/ty, ni/ny) a nedodržování gramatických pravidel. Vyšetření se odvíjí podle ročníku, které dítě navštěvuje. Důležité je sledovat sezení při psaní, držení psacího náčiní, způsob písma (plynulost tahů, přítlak, velikost a sklon písma), rychlost psaní, zda dítěti činí problém vybavování si písmen,

²⁹ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

³⁰ POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. s. 303. ISBN 80-717- 815-17.

³¹ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

uspořádání na ploše.³²

Za dysortografií se nedá označit občasný výskyt chyb nebo chyby z nepozornosti a také pokud dítě dělá chyby ve věcech, které ještě nebral v učivu.

Při vyšetření se musí porovnávat výsledky ve škole i výsledky dosažené v PPP.

1.4.3.3 Vyšetření matematických schopností

Neexistuje jedna celistvá matematická schopnost. Je tvořena souhrnem a souhrou dílčích schopností. Proto i diagnostika musí postihovat úroveň zúčastněných psychických funkcí a dílčích dovedností, tj. rozumových schopností, řeči, percepce, pravolevé a prostorové orientace, motoriky.³³

1.4.3.4 Vyšetření úrovně sluchového vnímání

U vyšetření sluchového vnímání se zaměřujeme na:

- sluchovou analýzou a syntézou řeči – dítě, předříkávaná slova, rozloží na hlásky se stoupající a pak klesající obtížností
- poznávání první a poslední souhlásky ve slově
- sluchovou diferenciaci měkkých a tvrdých slabik po souhláskách d, t, n – u nesmyslných slov, např. dint – dynt
- sluchovou diferenciaci u smysluplných slov
- délku samohlásek.³⁴

³² POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. s. 303. ISBN 80-717-815-17.

³³ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

³⁴ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 1994. s. 196. ISBN 80- 852-677-64

1.4.3.5 Zrakové vnímání

Inverze písmen – tedy zaměňování zrcadlových tvarů. U písmen se rozlišují zrcadlové tvary:

- a) podle vertikální osy – např. $b - d$, $p - q$;
- b) podle horizontální osy – např. $b - p$, $u - n$;
- c) podle obou os současně – např. $b - q$.

Nemusí se jednat jen o písmena ale i o slova, např. *kus – suk*, *cep – pec*, *svatba – stavba* atd.³⁵

Dále záměna písmen, nedostatečné rozlišování geometrických figur, zaměňování písmen, tvarů a jejich obtížné znázornění.

Pracovníci poraden mají k vyšetření normované testy. Můžou použít Edfeldtovu Reverzní zkoušku a nebo Vývojový test zrakového vnímání M. Frostigové.

Vývojový test zrakového vnímání M. Frostigové obsahuje pět subtestů:

- Vizomotorická koordinace – dítě má nakreslit nepřerušené čáry mezi ohraničujícími liniemi různé šířky, aniž by se jich tužkou dotklo a nebo spojit bez přerušení 2 body.
- Figura - pozadí – dítě má rozlišit obrazec na pozadí, které jej překrývá (obrázky jsou různě skryté nebo se prolínají).
- Konstantnost tvaru – test obsahuje geometrické tvary, které se liší velikostí, vzorkem a polohou v prostoru. Dítě má odlišit stejné tvary od podobných bez ohledu na velikost, polohu nebo barvu.
- Poloha v prostoru – dítě musí poznat obrázky běžných předmětů, i když jsou převrácené nebo otočené.
- Prostorové vztahy – dítě má obkreslit geometrické tvary a přitom může používat tečky jako opěrné body v prostoru.³⁶

³⁵ JOŠT, J. *Čtení a dyslexie*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 384. ISBN 978-80-247-3030-1.

³⁶ KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1997. s.603. ISBN

1.4.3.5 Pravolevá a prostorová orientace

Ke zjištění pravolevé a prostorové orientace vypracoval Z. Žlab Soubor specifických zkoušek. Zkoušky obsahují orientaci ve čtverci (tj. *ukaz pravý horní roh, levý dolní roh papíru...*), dále na vlastním těle (tj. *zvedni levou ruku, ukaz pravé oko...*) a orientaci na jiné osobě sedící naproti dítěti (tj. *ukaz moji pravou ruku, moje levé oko* apod.).

Lze použít i obrázky a různé předměty.³⁷

1.4.3.6 Vyšetření řeči

Při vyšetření musí pracovník poradny sledovat jak dítě mluví, tedy výslovnost, jakou má vyjadřovací schopnost a slovní zásobu, zda se nezadrhává apod.

Dítě absolvuje logopedické vyšetření. Pomocí vyšetření se přijde na typ a závažnost poruchy řeči. Rodičům se poté doporučí cvičení vedoucí k nápravě.

K vyšetření slouží speciální říkanky, slova nebo počítačové programy.³⁸

1.4.3.7 Vyšetření časové posloupnosti

Toto vyšetření se skládá z doplňování řady čísel (např. 1 2 3 1 2 1 2 3 1), kdy dítě musí přijít na pravidlo, podle kterého se čísla opakují; dítěti se říká řada slabik a dítě je musí opakovat.

1.4.3.8 Lateralita

Každý máme jednu stranu těla dominantní, dáváme přednost jedné straně, tedy buď

80-7169-512-2.

³⁷ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. s. 263. ISBN 80-717-8800-7.

³⁸ *U lékaře* [online] 13.10. 2009 [cit.2012-02-01]. Logopedické vyšetření. Dostupné z WWW: <<http://www.ulekare.cz/clanek/logopedicke-vysetreni1083>>.

pravé nebo levé noze, ruce, oku. Toto je závislé na mozkových hemisférách. Pro nácvik psaní je důležité oko a ruka. Dítě podstupuje zkoušky, ve kterých využívá obě ruce.

Výsledkem vyšetření je zjištění, zda je u dítěte dominantní oko pravé, levé, nebo zda dominance oka není vyjádřena. Předpokládá se, že pro nácvik čtení a psaní je výhodou, když dominance ruky i oka je stejně lateralizována. Znamená to, že pravoruké dítě upřednostňuje pravé oko a levoruké zase oko levé.³⁹

Můžeme se setkat i s tím, že dítě nemá vyhraněnou laterální, tomu se říká ambidextrie.

Pokud se neshoduje laterální různých typů funkcí nebo orgánů (pravá ruka a levé oko nebo levá ruka a pravé oko) hovoříme o zkřížené laterálnosti.

1.4.3.9 Chování a soustředění

Provádí se v průběhu celého vyšetření, kdy pracovníci poradny pozorují dítě a to na sebe buď nevhodně upozorňuje nebo se vyhýbá neúspěchu lhaním. A dále se zjišťuje celková pozornost (jak dítě reaguje na rušivé podněty, pozornost v určitém časovém intervalu atd.).

Pozorování je jednou z nejvíce využívaných metod.

U dítěte se pozoruje:

vzhled a tělesné charakteristiky – stavba těla, výraz tváře, držení těla, rukou apod.
mimika, pantomimika, gestikulace – aktivita x pasivita, impulzivita x utlumenost
afektivita – základní psychické vyladění, kontrola v chování nebo naopak nedostatek sebekontroly, přítomnost základních emocí
řeč – tempo, impulzivita, sebeprosazení, slovní zásoba, vhodné užívání výrazů, plynulost, mlčení, ubírání se jinam od tématu
způsoby prostorového chování – např. oční kontakt.⁴⁰

³⁹ POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. s. 202. ISBN 80-717-815-17.

⁴⁰ *Rozbor systému výchovného poradenství*. [online]. Praha, 2006 [cit. 2012-01-13]. Dostupné z

PPP provádí ještě další vyšetření jako je motorika a rovnováha nebo paměť.

Důležitý test, který je v poradnách prováděn je test rozumových schopností (inteligence). Ten je zmíněn v předcházející kapitole, proto jsem ho do této kapitoly nezařadila.

1.5 Hraniční pásmo

Pro přeřazení žáka do praktické školy hraje roli tzv. *hraniční pásmo* na stupnici IQ (+ - 70). Toto pásmo představuje stupeň inteligence mírně až hluboce podprůměrem. Nachází se v něm většina žáků základních škol praktických. Děti z hraničního pásma však mohou zvládnout i základní školu.⁴¹

Diagnostika by se neměla omezovat pouze na IQ, ale měla by se brát v potaz školská kariéra dítěte, jeho úspěchy a neúspěchy. Proto je důležité nezabývat se jen vymezením na číselné řadě ale brát v úvahu i socio-kulturní prostředí rodiny, možnosti školy a schopnosti dítěte.

Základním problémem je rozpor mezi legislativou a praxí, protože z hlediska zákona je důležité právě číslo.

Jak už bylo zmíněno v hraničním pásmu se nachází většina žáků praktických škol, kteří by zvládli školu základní ale naopak jsou děti, kteří se na žádost rodičů ponechávají v základní škole a škola k nim tedy přistupuje jako k běžným žákům a oni obvykle svým spolužákům nestačí a praktická škola by pro ně byla přijatelnější. V tomto případě má však škola omezené možnosti, jak tyto případy řešit, protože je závislá na souhlasu rodičů s dalším vyšetřením či případným přeřazením. Pokud rodiče ponechají dítě v základní škole, může být tzv. integrováno. Toto bych chtěla popsat v následující kapitole.

WWW:<<http://www.proequality.cz/res/data/001/000185.pdf>>.

⁴¹ MÜLLER, O. *Lehká mentální retardace v pedagogickopsychologickém kontextu*. Olomouc: UP, 2002. s.87. ISBN 80-244-0207-6.

1.6 Integrace žáků

Školní integrace je přístup a způsob zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. Znamená to, vyučovat žáky v základních školách, v běžných třídách odpovídajících jejich věku.

Integrace se provádí u žáků se specifickými poruchami učení nebo chování nebo s poruchami aktivity a pozornosti.

Výhodou integrovaného vzdělávání je:

- příprava na dospělý život v běžném prostředí
- kvalitnější vzdělávání v důsledku vyšších nároků v běžném prostředí
- společné dospívání vrstevníků
- rozvoj přátelství dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a ostatními vrstevníky
- snazší přijímání rozdílů
- práce v týmu (učitelé běžné školy, speciální pedagogové, rodiče, případně asistent)
- individuální přístup
- větší zapojení rodičů.⁴²

Integrované vzdělávání ve škole řeší Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí žáků a studentů mimořádně nadaných.

Těžké formy specifických poruch učení nebo chování u integrovaného žáka mohou vyžadovat individuální přístup, proto bývá ve škole přítomen *asistent*. Asistent pracuje ve třídě na doporučení PPP nebo SPC a se souhlasem ředitele školy.

⁴² *Dobromysl* [online] 2012 [cit.2012-02-21] Co je integrace a jaké má výhody. Dostupné z WWW:<<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=278>>.

2. Praktická část

V této části bakalářské práce jsou uvedeny odpovědi na otázky učitelů základních a praktických škol. Vedla jsem s nimi řízený rozhovor. Na otázky mi odpovídali učitelé ze Základní školy v Uhlířských Janovicích a Základní školy praktické a speciální v Uhlířských Janovicích. Tyto školy jsem si vybrala záměrně. Do základní školy v Uhlířských Janovicích jsem chodila i já sama a proto je to pro mě známé prostředí a vím, že učitelé tu jsou vlídní.

Nejdříve bych se chtěla zaměřit na tento region a popsat, jaká je zde situace, co se týče školy, žáků a přechování.

2.1 Metoda a technika výzkumu

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala kvalitativní výzkum, konkrétně rozhovor (interview) s následným vypracováním případových studií. Výzkum je orientován na prozkoumání daného problému a probíhá v přirozeném prostředí. K zjišťování informací jsem použila metodu zapisování, kdy jsem si v průběhu rozhovorů zapisovala odpovědi.

2.1.1 Kvalitativní výzkum

Hlavním znakem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel může zaznamenávat skoro vše, co se v daném prostředí odehrává. Během pozorování nebo hned po něm si pozorovatel dělá zápisy, píše si poznámky, ze kterých potom skládá celkový obraz zkoumaného prostředí. Pozorovatel si všímá rozdílů mezi zkoumanými osobami a tím zjišťuje, jak se zkoumané osoby dívají na danou věc svými očima.⁴³

„Výzkum pomocí případové studie se zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho

⁴³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido•edice pedagogické literatury, 2000. 208 s. ISBN 80-85931-79-6.

*nebo několika málo případů.*⁴⁴

Na rozdíl od statistického šetření, kdy shromažďujeme omezené množství dat od mnoha jedinců, v případové studii sbíráme velké množství dat od malého počtu jedinců, protože jde o zachycení složitosti případu a popis vztahů.⁴⁵

2.1.1 Sběr dat

Pro shromažďování potřebných informací jsem si zvolila metodu strukturovaného (řízeného) rozhovoru.

Nejdříve jsem si vypracovala formuláře s otázkami, do kterých jsem při rozhovoru zapisovala odpovědi. Formuláře byly dvojího druhu, jedny pro učitele základní školy a druhé pro učitele základní školy praktické, protože se v několika otázkách lišily (viz Příloha č. 1 a 2).

Odpovědi respondentů uvádím v jejich přesném znění.

Výzkumný soubor tvořil 4 učitelky Základní školy Uhlířské Janovice a 3 učitelky Základní školy praktické a speciální Uhlířské Janovice a 1 učitelku, která je již v důchodu a několik let v Základní škole praktické a speciální Uhlířské Janovice učila.

Tyto školy jsem si vybrala záměrně, protože jak jsem již psala jsem sama tuto školu navštěvovala a učitele zde znám.

Rozhovor jsem vedla nejdříve na Základní škole Uhlířské Janovice ve sborovně školy. A tyto čtyři rozhovory trvaly přibližně hodinu. Hovořila jsem i s ředitelkou školy, která mimo této funkce, zastává ještě funkci učitelky.

Poté jsem navštívila Základní školu praktickou a speciální Uhlířské Janovice, kde jsem vedla rozhovor se třemi učitelkami a jednou učitelkou, která je již několik let v důchodu. Ve škole byla z důvodu návštěvy svých bývalých kolegů.

Rozhovory trvaly přibližně hodinu.

⁴⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2. str. 103.

⁴⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

U některých rozhovorů nebyla záměrně uvedena jména.

2.2 Základní škola Uhlířské Janovice

Základní škola Uhlířské Janovice leží ve Středočeském kraji v okrese Kutná Hora. Město Uhlířské Janovice má přibližně 3 000 obyvatel. V okrese Kutná Hora se ještě nachází dalších 28 základních škol. Zřizovatelem této školy je Město Uhlířské Janovice.

První a druhý stupeň této školy je rozdělen a nachází se v jiné části města. Škola má velký spádový obvod. Do spádového obvodu patří 55 obcí. Většina žáků je tedy dojíždějících, což má vliv na sestavování rozvrhů a ovlivňuje i další činnost školy v oblasti zájmové práce. Výuka na této škole probíhá podle učebních dokumentů 16847/96-2, *Základní škola*.

Základní škola má dlouholetou tradici. Funguje zde od roku 1900. Od roku 1989 má škola nynější podobu a název. Od 1.1. 2003 škola funguje jako právní subjekt s vlastním identifikačním číslem.

Počet žáků ke 30. září 2009 byl 518 a na konci prvního pololetí měla škola celkem 517 žáků, z toho 250 chlapců a 267 dívek. 1. stupeň 299 žáků a 2. stupeň 218 žáků. Na konci druhého pololetí školního roku 2009/2010 měla škola 510 žáků z toho 244 chlapců a 266 dívek.⁴⁶ Tyto údaje uvádím jen pro zřehlednění.

*„Na druhém stupni se stále snižuje počet žáků a následně i počet tříd. V tomto školním roce bylo 8 tříd. Talentovaní žáci odcházejí v pátém ročníku na osmiletá gymnázia. Také odcházejí někteří žáci na školy s nižším počtem žáků, protože nároky naší školy na školní přípravu, ale i chování, se jim zdají vysoké.“*⁴⁷

Bylo zaznamenáno několik případů, kdy žáci přecházejí na jinou školu právě z důvodu nezvládnutí učiva. Žáci většinou přecházejí do Základní školy Malešov, která je pro ně „lehčí“. Tato škola nemá mnoho žáků a ve třídě se můžeme setkat třeba jen s osmi žáky. Pro rodiče je toto řešení přijatelnější, protože mají pocit, že učitel se může

⁴⁶ *Základní škola Uhlířské Janovice* [online]. Uhlířské Janovice, 2010 [cit. 2012-02-21]. Výroční zpráva o činnosti školy: školní rok 2009/2010. Dostupné z WWW: <http://www.zsuj.cz/download.php?sekce=3>.

⁴⁷ Tamtéž.

žákovi věnovat individuálně. Ve škole v Uhlířských Janovicích mají třídy přes dvacet žáků.

Škola v Uhlířských Janovicích má 33 učitelů. Věkový průměr učitelského sboru je 47,8 let. Většina učitelů má dlouholetou praxi a budou mít zkušenosti s přeřazováním žáků do praktické školy.

Pro přehled bych chtěla uvést několik tabulek:

Tab. č. 1 a 2 Praxe a věková způsobilost učitelů Základní školy Uhlířské Janovice, I. stupeň⁴⁸

Počet učitelů celkem	Praxe do 10 let	Praxe 11 - 20 let	Praxe 21 - 30 let	Praxe 31 a více let
18	4	6	6	2

Počet učitelů celkem	Věk do 30 let	31 - 45 let	46 - důchodový věk	Pracující důchodci
18	4	7	6	1

V přeřazení žáka do praktické školy hraje velkou roli i jeho chování. V tabulce č. 3 pro příklad uvádím hodnocení chování žáků na Základní škole Uhlířské Janovice.

⁴⁸ *Základní škola Uhlířské Janovice* [online]. Uhlířské Janovice, 2010 [cit. 2012-02-21]. Výroční zpráva o činnosti školy: školní rok 2009/2010. Dostupné z WWW: <http://www.zsuj.cz/download.php?sekce=3>.

Tab. č. 3 Hodnocení chování žáků na Základní škole Uhlířské Janovice k 17.6.2010⁴⁹

Ročník	Počet žáků v ročníku		Chování velmi dobré		Chování uspokojivé		Chování neuspokojivé		Napomenutí třídního učitele		Důtka tříd. učitele		Důtka ředitele		Počet neoml. hodin	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
1.	60	59	60	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	60	60	60	60	-	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-	-
3.	57	56	57	56	-	-	-	-	3	3	-	2	-	-	-	-
4.	60	60	60	60	-	-	-	-	5	9	1	9	-	-	-	-
5.	62	62	62	61	-	1	-	-	6	7	3	9	2	1	-	-
6.	56	55	56	54	-	1	-	-	19	25	7	11	4	4	-	-
7.	58	56	57	55	1	1	-	-	16	18	12	11	5	5	-	-
8.	51	49	51	49	2	-	1	-	18	8	7	5	3	3	-	75
9.	54	54	54	53	-	1	-	-	12	19	3	5	1	3	-	-
Celkem	518/511		518	507	3	4	1	0	80	89	34	54	15	16	-	-

Tab. č. 4 Hodnocení celkového prospěchu žáků v členění podle ročníků v obou pololetích I.stupně Základní školy Uhlířské Janovice⁵⁰

Ročník	Počet žáků v ročníku		Prospělo		Neprospělo	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.
1.	60	59	60	59	-	-
2.	60	60	59	60	1	-
3.	57	56	57	54	-	2
4.	60	60	60	60	-	-
5.	62	62	62	60	-	2
Celkem	299	297	298	294	1	4

⁴⁹ *Základní škola Uhlířské Janovice* [online]. Uhlířské Janovice, 2010 [cit. 2012-02-21]. Výroční zpráva o činnosti školy: školní rok 2009/2010. Dostupné z WWW: <http://www.zsuj.cz/download.php?sekce=3>.

⁵⁰ Tamtéž.

2.3 Rozhovory s učitelkami ze Základní školy Uhlířské Janovice

První, s kým jsem vedla rozhovor, byla ředitelka školy Mgr. Srbová, která na škole i učí.

Na otázky odpovídala paní Mgr. Srbová následovně:

Kolik let učíte na základní škole?

„35 let”

Jaké předměty učíte?

„První a druhý stupeň plus Ruský jazyk”

(učitelé se nespécializují na několik předmětů, jak to bývá na druhém stupni nebo středních školách ale učí všechny předměty na prvním stupni, v případě paní Mgr. Srbové to je i druhý stupeň)

Měl/a jste žáka, který byl přeřazen do praktické školy? Více žáků?

„Ano, za život jsem jich měla moc.”

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ, co bylo důvodem k přeřazení?

„Mentální úroveň – vůbec nezvládal probíranou látku”

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků?

„2. ročník, pokud měl žák problémy nechával se projít první třídou a pokud mu to nešlo, pak měl dodatečný odklad a nebo se opakovala až druhá třída.”

Byl tento žák Rom?

„Ne”

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano znala, rodiče se o dítě starali a měli zájem o školu.”

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

„Ne”

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

“Rodiče ho nechtěli do zvláštní školy dát. Tenkrát byl velký problém s rodiči, hlavně s otcem. Otec došel na úřad, kam přišel v montérkách a křičel na úřednice, že mu nějaký pedagogové, jemu dělnické třídě nebudou přikazovat. Takže žák ve škole zůstal ale do zvláštní školy přešel další rok, kdy jsem ho já už neučila. Rodiče viděli, že to jiné řešení mít nemůže a smířili se s přestupem do zvláštní školy.”

Další, kdo mi odpovídal na otázky byla paní Mgr. Petrásková. Měla ve třídě žáka, který byl jako poslední případ přeřazení do praktické školy (1.9.2010).

Kolik let učíte na základní škole?

„29 let”

Jaké předměty učíte?

„První stupeň”

Měl/a jste žáka, který byl přeřazen do praktické školy? Více žáků?

„Ano”

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ, co bylo důvodem k přeřazení?

„Celkové postižení, rozumová úroveň. Problémy vznikly už u porodu.”

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků?

„2. ročník opakoval.”

Byl tento žák Rom?

„Ne”

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano”

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

“Rozhodně ne, nyní nezvládá ani zvláštní školu.”

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Maminka také chodila do praktické školy, praktickou školu rodiče brali jako rodinnou a vůbec se nezdráhali. I z důvodu bydliště, protože rodiče bydlí v Uhlířských Janovicích, tak aby dítě nemuselo dojíždět do jiného města.”

Třetí učitelka mi odpovídala na mé otázky následovně:

Kolik let učíte na základní škole?

„25 let”

Jaké předměty učíte?

„První stupeň”

Měl/a jste žáka, který byl přeřazen do praktické školy? Více žáků?

„Ano, měla jsem jich více.”

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ, co bylo důvodem k přeřazení?

„Rodiče i žák sám si přesun přáli. Prý bude mezi svými, jak říkali mezi “gadži.”

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků?

„Neopakoval žádný z ročníků.”

Byl tento žák Rom?

„Ano”

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano, znala jsem.”

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

„Žák byl v hodnocení na čtyři až pět, ale čtyřku by si bez problémů obhájil. Jak už bylo řečeno rodiče i žák přeřazení do zvláštní školy chtěli.”

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Ne”

Čtvrtá učitelka mi odpovídala takto:

Kolik let učíte na základní škole?

„15 let”

Jaké předměty učíte?

„První stupeň”

Měl/a jste žáka, který byl přeřazen do praktické školy? Více žáků?

„Ano, asi pět.”

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ, co bylo důvodem k přeřazení?

„Vzdělávací problémy, vůbec nestíhal své spolužáky.”

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků?

„Ano, první třídu.”

Byl tento žák Rom?

„Ne”

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano”

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

„Základní školu zvládal s velkými problémy, nemyslím si, že by měl nějakou šanci.”

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Nebyli z toho nadšení, ale viděli to jako jediný řešení.”

Další z učitelů ve sborovně ještě žádného přeřazeného žáka neměl. Byly to většinou mladé učitelky s malou praxí v oboru. Je to i tím, že poslední dobou žáci přeřazováni do praktické školy nejsou, naposled to byl žák Mgr. Petráskové. Ale jak mi bylo řečeno od jedné učitelky: „*k přeřazení by jich tu bylo dost, ale rodiče to nechtějí*”.

2.4 Základní škola praktická a speciální Uhlířské Janovice

Skutečný název školy je Základní škola, Uhlířské Janovice, Komenského 400. Škola nemá v názvu praktická a ani speciální.

Jedná se o malou školu, která sídlí ve stejné ulici jako Základní škola. V budově fungují tři třídy, tělocvična, dílna a cvičná kuchyň.

Do této školy chodí 18 žáků rozdělených do dvou tříd a 5 žáků s těžkým mentálním postižením. Spojené ročníky byly 4., 5., 7. v jedné třídě a 8. a 9. ročník v třídě druhé a 5 žáků speciální školy ve třídě třetí.

K zápisu do první třídy se v r. 2010 dostavil jen jeden žák, který se hlásil do speciální školy. Počet žáků přijatých v průběhu školního roku 2010/2011 byl jeden a byl zařazen do pátého ročníku, přišel ze Základní školy Praha 5 – Lužiny. Celkový počet žáků přijatých do základní školy praktické a základní školy speciální k 1.9. 2011 pro školní rok 2011/2012 byli dva z Mateřské školy Radvanice a Mateřské školy Kolín.

Chtěla bych zde uvést několik tabulek, které se týkají žáků praktické školy Uhlířské Janovice, pro zřehlednění situace na dané škole.

Tab. č. 5 Prospěch a docházka žáků všech ročníků celkem (včetně závěrečných ročníků) – k 30. 6. 2011⁵¹

Prospěch a docházka žáků všech ročníků praktické školy	Počet žáků
Žáci celkem	19
Prospěli s vyznamenáním	3
Prospěli	16
Neprospěli	0
- z toho opakující ročník	0
Nehodnoceni	0
Průměrný prospěch žáků	2,22
Průměrný počet zameškaných hodin na žáka / z toho neomluvených	132,45/0

⁵¹ *Základní škola Uhlířské Janovice Komenského 400* [online]. Uhlířské Janovice, 2011 [cit. 2012-02-23]. Výroční zpráva školy za školní rok 2010/2011. Dostupné z WWW:<<http://www.zsprakticka.wgz.cz/vyrocní-zprava>>.

Tab. č. 6 Chování žáků (k 30. 6. 2011)⁵²

Hodnocení chování		
velmi dobré	uspokojivé	neuspokojivé
16	3	0

Důvodem pro snížení známek z chování bylo porušování školního řádu a kázeňské přestupky.

Tab. č. 7 Absolventi školy – přijímací řízení na vyšší typ školy (k 30. 6. 2011)⁵³

Typ školy	Počet absolventů	Přijati do OU	Přijati na jinou SŠ	Nepodali přihlášku
ZŠ praktická	6	6	0	0
ZŠ speciální	0	0	0	0

Absolventi praktické školy nemají takové uplatnění na trhu práce, což je způsobeno nevhodným výběrem oboru.

⁵² *Základní škola Uhlířské Janovice Komenského 400* [online]. Uhlířské Janovice, 2011 [cit. 2012-02-23]. Výroční zpráva školy za školní rok 2010/2011. Dostupné z WWW:<<http://www.zsprakticka.wgz.cz/vyrocní-zprava>>.

⁵³ Tamtéž.

2.5 Rozhovory s učitelkami ze Základní školy praktické a speciální Uhlířské Janovice

Rozhovor ve škole jsem vedla se čtyřmi učitelkami. Tři stále učí na této škole a čtvrtá je pět let v důchodu. Více učitelů v době mé návštěvy ve škole nebylo.

První rozhovor:

Jak dlouho učíte v praktické škole?

„20 let“

Jaké předměty učíte?

„První a druhý stupeň“

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ přeřazení žáka do praktické školy, co bylo důvodem k jeho přeřazení?

„Vzdělávací problémy“

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků na základní škole?

„Ano, myslím, že to byla třetí třída.“

Byl tento žák Rom?

„Ne“

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano, chodili na třídní schůzky.“

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

„Rozhodně neměl.“

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Z důvodu bydliště si rodiče nemohli dovolit, aby žák dojížděl do jiné školy.

Druhý rozhovor:

Jak dlouho učíte v praktické škole?

„15 let“

Jaké předměty učíte?

„První stupeň“

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ přeřazení žáka do praktické školy, co bylo důvodem k jeho přeřazení?

„Nezvládal učivo na základní škole, měl kvůli tomu psychické problémy. Po přesunu k nám se vše zlepšilo.“

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků na základní škole?

„Myslím, že ne.“

Byl tento žák Rom?

„Ne“

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano, rodiče byli velmi starostliví co se týče svého dítěte.“

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

„Určitě ne, tady měl málo spolužáků a mohli jsme se mu více věnovat a to mu vyhovovalo.“

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Ne“

Třetí rozhovor:

Jak dlouho učíte v praktické škole?

„17 let”

Jaké předměty učíte?

„První a druhý stupeň a angličtinu”

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ přeřazení žáka do praktické školy, co bylo důvodem k jeho přeřazení?

„Bylo to učivo a možná, že i nějaké výchovné problémy.”

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků na základní škole?

„Druhou třídu”

Byl tento žák Rom?

„Ano”

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Rodiče na dítě moc nedbali. Žádná domácí příprava, že by ho třeba zkontrolovali než odešel do školy, to né.”

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

„Kdyby třeba ty rodiče se o něj trochu starali. Ale to by stejně velkou šanci neměl.”

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Vždyť říkám, že se o něj vůbec nestarali.”

Poslední rozhovor jsem vedla s učitelkou, která je již několik let v důchodu. Její informace mi přišli cenné z důvodu, že v praktické škole učila mnoho let.

Jak dlouho učíte v praktické škole?

„31 let jsem učila v praktické škole, teď jsem v důchodu a jen doučuju pár dětí z okolí češtinu a matiku.“

Jaké předměty učíte?

„Učila jsem první a druhý stupeň.“

Mohla by jste mi popsat konkrétní případ přeřazení žáka do praktické školy, co bylo důvodem k jeho přeřazení?

„Těch případů bylo hodně. Většinou to byly vzdělávací problémy.“

Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků na základní škole?

„Ano, první třídu. Přešel k nám ve třetí.“

Byl tento žák Rom?

„Ne“

Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

„Ano, znala.“

Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučování? Nebo praktická škola byla jedinným řešením?

„Ne, určitě ne.“

Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

„Rodiče to brali jako jediné možné řešení.“

2.6 Zhodnocení praktické části

Cíl bakalářské práce byl zjistit skutečné důvody, které vedou k přeřazení žáků ze základní do praktické školy.

Zajímala jsem se o názor učitelů Základní školy a Praktické a speciální školy v Uhlířských Janovicích.

Výzkum probíhal v prostorách obou škol. Byl veden formou rozhovorů, kdy jsem si přesně stanovila otázky, které mě zajímaly a učitelé (učitelky) mi na ně odpovídali. Bylo nutné se dotazovat pouze učitelů, kteří měli několikaletou praxi, protože učitelé, kteří učí několik málo let třeba ještě žádného žáka, který byl přeřazen do praktické školy, neměli. U učitelů, kteří měli několik přeřazených žáků jsem se zaměřila na jeden konkrétní případ.

Bylo předpokládáno, že skutečným důvodem, který vede k přeřazení žáků, bude například to, že je žák Rom nebo má žák výchovné problémy apod. Ale rozhodně to nebyly vzdělávací problémy.

Dle mého výzkumu tomu tak nebylo, pouze u dvou případů, se prokázalo, že přeřazený žák byl Rom, ale důvodem k přeřazení byly vždy vzdělávací problémy nebo kombinace výchovných a vzdělávacích problémů, jak se ukázalo pouze u jednoho případu z těchto dvou.

Zajímala jsem se i o to, zda rodiče souhlasili s přeřazením žáka do praktické školy. U čtyřech případů se prokázalo, že přesun do praktické školy chtěli a dvěma rodičům to bylo jedno a smířili se s tím, což se nedá přímo brát jako nesouhlas s přeřazením.

Důležité bylo zeptat se na názor, zda si myslí, že u konkrétních případů, které jmenovali, by měl žák šanci dokončit základní školu (doučování, větší pozornost rodičů apod.). U všech případů se prokázalo, že by žák základní školu nezvládl a přeřazení do praktické školy bylo opravdu nutné. U jednoho případu dokonce učitelka uvedla, že žák nyní nezvládá ani praktickou školu. S tímto souvisela otázka o rodinné situaci žáka. Pouze u jednoho případu se prokázalo, že se rodiče o dítě nestarali a jeho vzdělání jim bylo jedno.

Shrnu-li tuto část, tak skutečné důvody, které vedou k přeřazení žáka, jako bylo uváděno např. žák je Rom nebo že důvodem k přeřazení jsou jiné než vzdělávací a

výchovné problémy, nebyly v tomto výzkumném vzorku prokázány, proto si myslím, že by bylo dobré v tomto výzkumu nadále pokračovat a aplikovat jej na větší výzkumný vzorek.

3. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo poukázat na skutečné důvody, které vedou k přeřazení žáků do praktické školy.

V teoretické části byly popsány důvody, jako jsou poruchy učení nebo inteligence, které k přeřazení vedou, ale nejsou to jen tyto důvody. Mohou to být i důvody, které souvisejí s rodinným prostředím, etnikem apod.

Na tyto ostatní důvody jsem chtěla poukázat v praktické části své práce, kde jsem se zaměřila na odpovědi učitelů základní a praktické školy v lokalitě, kde žiji. Jejich odpovědi pro mě byly velmi přínosné.

Bylo dobré se zaměřit i na to, co mi bylo sděleno mimo rozhovor. Především to, že by bylo několik dětí, které by potřebovaly přeřazení do praktické školy, ale jejich rodiče si to nepřejí a děti přesto zůstávají v běžné základní škole. Je to nejspíše dáno novým trendem, který je rodičům nabízen a tím je integrace žáků. Což znamená, že dítě zůstane na běžné základní škole a učitel k němu musí přistupovat individuálně. Zde se nabízí otázka, zda je to pro dítě přínosem a nebo naopak. Dítě vidí, že nestačí svým spolužákům a může se těžko s tímto neúspěchem vyrovnávat. Škola je závislá na rodičích, neboť pokud si oni sami nepřejí přeřazení žáka do praktické školy, tak se tak nestane. Pak je zde také možnost dítě neintegrovat, ale přesunout ho na jinou „lehčí“ školu.

Přeřazování žáků do praktické školy, je dle mého výzkumu, spíše ojedinělé. Protože poslední případ přeřazení byl v Základní škole Uhlířské Janovice před dvěma lety. Proto si myslím, že by bylo dobré v tomto výzkumu pokračovat v budoucnosti a aplikovat ho na větší vzorek respondentů, aby se prokázalo zda je tento „trend“ dán jen regionem, školou, žáky a nebo dalšími ukazateli.

Jak již bylo zmíněno, rodiče si přeřazení žáka do praktické školy většinou nepřejí a berou ho jako poslední možné řešení. Je to dáno tím, že žáci z praktické školy nemohou zvládat maturitní obory a jsou odkázáni na obory učňovské. A s tím souvisí pozdější uplatnění na trhu práce. Ale v této době mají absolventi praktické školy na výběr z velkého množství oborů, mezi kterými jsou i ty, které uplatnění na trhu práce mají. A zde by bylo na místě zmínit i zájem absolventa o daný obor, neboť by si ho měl vybírat také

dle svého zájmu. Děti, které trpí dyslexií (nebo specifickými poruchami učení obecně) jsou většinou kreativní, mají logické myšlení a často se u nich projevuje nadání v oblasti strojírenství, programování počítačů, umění, modelování či designu.

Dalším důvodem, proč si rodiče nepřejí přeřazení do praktické školy je, že do této školy chodí převážná většina romských dětí. A zde je také problém v tom, že některé tyto romské děti by bez problémů zvládly běžnou základní školu. V praktické škole zůstávají, protože tam jsou mezi „svými“.

Podle mého názoru by bylo potřeba změnit pohled na praktické školy a zlepšit jejich situaci a hlavně pověst mezi rodiči a žáky. Aby to byly školy pro ty, kteří je opravdu potřebují.

Pro mě osobně má tato práce význam především v tom, že jsem díky jejímu vypracování mohla do tohoto tématu více proniknout a podívat se na něj z perspektivy učitele a zjistit jaký na to sami učitelé mají názor.

Použité zdroje

Bibliografie:

- ČERNÁ, M. *Lehké mozkové dysfunkce*. Praha: Karolinum, 2002. 224 s. ISBN 80-7184-880-8
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido•edice pedagogické literatury, 2000. 208 s. ISBN 80-85931-79-6.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HRABAL, V., Jr. *Diagnostika: Pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. Praha: Karolinum, 2004. 199 s. ISBN 80-246-0319-5.
- HRABAL, V. *Pedagogicko psychologická diagnostika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 198 s. ISBN 80-04-22149-1.
- JOŠT, J. *Čtení a dyslexie*. Praha: Grada Publishing, 2011. 384 s. ISBN 978-80-247-3030-1.
- KOCUROVÁ, M. *Integrace žáků se specifickou poruchou učení*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. 229 s. ISBN 80-7290-060-9.
- Kolektiv autorů. *Kurs integrace dětí se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. 210 s. ISBN 80-7178-206-8.
- KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1997. 603 s. ISBN 80-7169-512-2.

- MATĚJČEK, Z. *Dyslexie – specifické poruchy učení*. Praha: Jinočany H & H, 1995. 269 s. ISBN 80-857-87-27.
- MÜLLER, O. *Lehká mentální retardace v pedagogickopsychologickém kontextu*. Olomouc: UP, 2002. 87 s. ISBN 80-244-0207-6.
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995. 232 s. ISBN 80-200-0525-0.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie osobnosti*. Praha: Management Press, 1993. 232 s. ISBN 80-856-033-49.
- POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha, 1997. 303 s. ISBN 80-717-815-17.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 324 s. ISBN 80-7178-772-8.
- ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 1994. 196 s. ISBN 80-852-677-64.
- ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha, 2003. 263 s. ISBN 80-717-8800-7.
- *Zákony: sborník úplných znění zákonů pro státní správu, veřejnou správu a školství k 1.1. 2012*. Český Těšín: Poradce, 2012. 352 s. ISSN 1802-8306.

Elektronické zdroje

- *Dobromysl* [online] 2012 [cit.2012-02-21] Co je integrace a jaké má výhody. Dostupné z WWW:<<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=278>>.
- *Evropské centrum pro práva Romů* [online]. 2009 [cit. 2012-01-02]. Přetrvávající segregace romských dětí v českém vzdělávacím systému. Dostupné z WWW:<<http://www.errc.org/cms/upload/media/03/79/m00000379.pdf>>.
- *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2012-01-03]. Koncepce (projekt) včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání. Dostupné z WWW:<http://aplikace.msmt.cz/PDF/INtextkoncepcevcasne_pecce.pdf>.
- *Obecné informace a vysvětlení některých pojmů vztahující se ke střednímu vzdělávání* [online]. 2012 [cit. 2012-02-29]. Dostupné z WWW:<<http://www.infoabsolvent.cz/TematickyKatalog/SStranka.aspx?KodStranky=10.0.04>>.
- *Pedaogicko psychologická poradna Středočeského kraje* [online]. 2008 [cit. 2012-02-13]. Charakteristika zařízení. Dostupné z WWW:<<http://www.pppstredoceska.cz/onas.php>>.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání upravující s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z WWW:<http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani_postizeni.pdf>. ISBN 80-87000-02-1.
- *Rozbor systému výchovného poradenství* [online]. Praha, 2006 [cit. 2012-01-13]. Dostupné z WWW:<<http://www.proequality.cz/res/data/001/000185.pdf>>.

- *Speciálně pedagogické centrum* [online].[cit. 2012-02-20]. Činnost SPC. Dostupné z WWW:<<http://www.mshorackova.cz/index.php/spc>>.
- *U lékaře* [online] 13.10. 2009 [cit.2012-02-01]. Logopedické vyšetření. Dostupné z WWW:<<http://www.ulekare.cz/clanek/logopedicke-vysetreni1083>>.
- *Základní škola Uhlířské Janovice* [online]. Uhlířské Janovice, 2010 [cit. 2012-02-21]. Výroční zpráva o činnosti školy: školní rok 2009/2010. Dostupné z WWW:<<http://www.zsuj.cz/download.php?sekce=3>>.
- *Základní škola Uhlířské Janovice Komenského 400* [online]. Uhlířské Janovice, 2011 [cit. 2012-02-23]. Výroční zpráva školy za školní rok 2010/2011. Dostupné z WWW:<<http://www.zsprakticka.wgz.cz/vyrocnizprava>>.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In Sbíрка zákonů Česká republika. 2004, částka 190. Dostupné z WWW:<<http://aplikace.msmt.cz/HTM/PKT0602senatspodpresidenta.htm>>.

Seznam příloh

- Příloha č. 1 **Otázky směřující k učitelům základní školy**
- Příloha č. 2 **Otázky směřující k učitelům základní školy praktické**
- Příloha č. 3 **Vhodné učební obory pro absolventy základní školy praktické**

Příloha č. 1

Otázky směřující k učitelům Základní školy

1. Kolik let učíte na základní škole? _____

2. Jaké předměty učíte?

3. Měl/a jste žáka, který byl přeřazen do praktické školy? Více žáků?

4. Mohla by jste mi popsat konkrétní případ, co bylo důvodem k přeřazení?

5. Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků?

6. Byl tento žák Rom? _____
7. Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

8. Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

9. Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

Příloha č. 2

Otázky směřující k učitelům Základní školy praktické

1. Jak dlouho učíte v praktické škole? _____

2. Jaké předměty učíte?

3. Mohla by jste mi popsat konkrétní případ přeřazení žáka do praktické školy, co bylo důvodem k jeho přeřazení?

4. Opakoval tento žák některý z předcházejících ročníků na základní škole?

5. Byl tento žák Rom? _____

6. Znal/a jste rodinnou situaci žáka? (vztah rodičů k žákovi, vztah rodičů ke vzdělání, např. chodili rodiče na třídní schůzky nebo se účastnili školních akcí?)

7. Myslíte si, že by tento žák měl předpoklady k dokončení základní školy s určitou pomocí, např. doučováním?

8. Hledali rodiče žáka jiná řešení než přeřazení do praktické školy, např. školu s méně žáky?

Příloha č. 3

Učební obory pro absolventy základní školy praktické

Ke studiu na střední škole může být přijat uchazeč, který:

- splnil povinnou školní docházku v délce devíti let, nebo úspěšně ukončil základní vzdělávání před jejím splněním,
- prokáže při přijímacím řízení požadované vědomosti a dovednosti,
- je zdravotně způsobilý pro výkon zvoleného povolání, a tím i pro studium příslušného oboru (pokud je zdravotní způsobilost požadována).

Podle zákona č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů, je možné získat následující stupně vzdělání:

- a) střední vzdělání – po úspěšném ukončení vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání,
- b) střední vzdělání s výučním listem – po úspěšném ukončení vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem,
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou – po úspěšném ukončení vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu nástavbového studia v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.⁵⁴

Žáci s mentálním postižením většinou nemohou zvládnout maturitní obory, proto jsou pro ně vhodnější obory výuční (nematuritní).

⁵⁴ *Obecné informace a vysvětlení některých pojmů vztahující se ke střednímu vzdělávání* [online]. 2012 [cit. 2012-02-29] . Dostupné z: WWW:<<http://www.infoabsolvent.cz/TematickyKatalog/SStranka.aspx?KodStranky=10.0.04>>.

Důraz je kladen na získávání praktických dovedností vedoucích k profesnímu uplatnění. Výběr učebních oborů je široký, ale je třeba brát ohled i na schopnosti studenta.

Vyučení lze dosáhnout v oborech dvou kategorií a s různou délkou studia:

Střední odborné vzdělání s výučním listem

Jde o přípravu v tradičních 3letých oborech středních odborných učilišť, např. zedník, kuchař, elektrikář. Absolventi získají výuční list a mohou pokračovat ve studiu v nástavbových oborech a získat i maturitní vzdělání.

Příklady: 66-51-H/01 Prodavač, 23-68-H/01 Mechanik opravář motorových vozidel.

Nižší střední odborné vzdělání

Studium je 2 nebo 3leté v oborech, které mají upravený obsah s nižšími nároky ve všeobecné i odborné složce vzdělávání. Připravují pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání a ve službách. Výstupem je výuční list. Jsou určeny především pro absolventy dřívějších speciálních základních škol a žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku základní školy.

Příklady 2letých oborů: 41-56-E/01 Lesnické práce, 29-51-E/02 Potravinářské práce.

Příklady 3letých oborů: 36-67/E01 Zednické práce, 65-51/E01 Stravovací a ubytovací služby.

Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)

Tento stupeň vzdělání neposkytuje výuční list ani maturitní certifikát a získává se v oborech dvou kategorií:

Střední vzdělání bez maturity i výučního listu

2leté obory jsou určeny např. pro žáky bez studijních aspirací a ukončují se závěrečnou zkouškou. Výstupem je závěrečné vysvědčení.

Příklady oborů: 53-41-J/01 Zubní instrumentářka, 75-41-J/01 Pečovatelské služby.

Praktická škola

1 a 2leté programy pro žáky s těžšími a kombinovanými formami zdravotního postižení. Příprava je neprofesní a zaměřuje se na jednoduché pomocné činnosti ve výrobě a službách a osvojování základních dovedností pro život. Absolventi získají vysvědčení.

Příklad oboru: 78-62-C/01 Praktická škola jednoletá.⁵⁵

• ⁵⁵ *Obecné informace a vysvětlení některých pojmů vztahující se ke střednímu vzdělávání* [online]. 2012 [cit. 2012-02-29]. Dostupné z: WWW:<<http://www.infoabsolvent.cz/TematickyKatalog/SStranka.aspx?KodStranky=10.0.04>>.